

Gábrity Molnár Irén

Magyarságtudat, nemzeti identitástudat a Vajdaságban

A vajdasági magyarok nemzeti identitástudatának időszerű meghatározói: a délvidéki magyarok számbeli csökkenése, asszimiláció, elvándorlások, gazdasági leszegényedés, politikai és társadalmi bizonytalanság, háborús veszély. A kedvezőtlen légkör nem vezetett feltétlenül a nemzeti identitástudat sorvadásához, habár más a helyzet a szórványmagyarság és a tömbmagyarság körében. A számbeli csökkenés például értelmiségi körökben a nemzeti tudat minőségi erősödéséhez vezetett.

A nemzet, és benne a fiatal generáció is kollektív biztonságot keres labilis társadalmi-gazdasági helyzetének megoldásához. Kapaszkodók: nemzeti történelmének ismerete a multikulturalizmus közepette; nemzeti és vallási hovatartásának kinyilvánítása; anyanyelvű oktatás lehetősége; a vajdasági magyar irodalmi élet továbbfejlesztése; pluralista politikai szervezkedés demokratikus feltételekkel; vállalkozási lehetőségek.

A fiatal nemzedék kettős viselkedése a többnemzetiségű Vajdaságban kisebbségének tudatában: (1) önmagát és nemzetiségi hovatartozását felvállalja, de európai orientált, vállalkozó szellemű, vagy értelmiségi – hisz a nemzeti megmaradásban; (2) megalkuvó, behódoló, karrierista, a szocialista állam vagy egypárt orientált, a magyar nemzeti identitástudat háttérbe szorult, gyengén beszél a nyelveket, nem vallásos, asszimilációra ítélt (vagy kivándorolni szándékozik).

A jövőben azokra a fiatalokra kell építeni, akik szülőföldjükön maradva vállalják nemzetiségüket, anyanyelvű oktatásuk, népi hagyományuk fejlesztését. Az értelmiségnek döntő szerepe van a vajdasági magyarok nemzeti megmaradási stratégiájának kidolgozásában.

Diósi Pál

A fiatalok külföldi orientációja

Előadásomban a Bar Kochba Intézet „Vélemények a másságról – előítéletek a fiatalok körében” című kutatása során szerzett tapasztalatok egy részét ismertetem. Az 1995 áprilisában végzett terepmunka során a 15-20 év közötti magyar fiatalokat kérdeztünk 800 személyes, életkor, nem, településjelleg és aktivitás szerint reprezentatív mintán. Ezt három, egyenként 100 személyes speciális alminta egészítette ki, amelyben 15-18 év közötti fiatalokat kérdeztünk nemzetiségi és zsidó középiskolák tanulói közül, ill. ugyanilyen korú roma fiataloktól.

A kutatás „migrációs blokkja” részben azokat a helyzeteket vizsgálta, amelyekben a külföldi tanulás-munkavállalás révén a magyar fiatalok válhattak egy időre mássá környezetük számára, másfelől pedig a szituatív migráció révén Magyarországra turista-ként, diákként, munkavállalóként és menekültként érkezőkről kialakított képet.

Elsőként azt hangsúlyozzuk, hogy a kifelé irányuló szituatív migrációról a fiatalok igen kis hányada szerzett saját tapasztalatot, és a célsország elgondolásáig terjedő fantáziája mindössze egyharmaduknak volt. A főminta átlagától a hagyományos „kemény

változók” mentén látott adatok kevéssé térnek el. Értelmezésre érdemes különbségeket döntően az alminták szerinti eltérések esetében találtunk.

A reprezentatív főmintától eltérő képet elsősorban a zsidó középiskolák diákjainak körében tapasztaltunk, akiknek domináns többsége gondolt már külföldi tanulásra, és további erős egyharmada szerzett is ilyen élményt. A szűkös esélyek mentén – főként a roma fiatalok körében – megragadható a vágyak öncenzúrázása: amire a kérdezettek nem vagy alig számíthatnak, arról még fantáziálni is ritkán mernek.

A külföldi tanulásra, munkavállalásra alkalmasnak tartott célországok zömmel a gazdaságilag legerősebb hét ország közül kerülnek ki. A tanulásra alkalmas országokat tagoltabban képzelik el és fantáziáik inkább az angol nyelvterülethez kapcsolódnak. A külföldi munkavállalás kapcsán elsősorban a németajkú országokat látják kívánatosnak és a kiválasztott országsor egészében véve inkább tömörszerű. A tanulásra, ill. a munkavállalásra kívánatosnak tartott országok kiválasztásáról együttvéve azt mondhatjuk, hogy az eltéréseket a funkcióbeli különbségek mellett a tanulás és a munkavállalás kereteinek eltérő kötöttségei magyarázzák.

Tapasztalatainknak az előadásban ismertetett szegmensei összességükben azt bizonyítják, hogy a fiatalok külföldi tanuláshoz, munkavállaláshoz kötődő elképzeléseit nem a fantázia szabad játéka alakítja, hanem a realitások.

Enyedi Zsolt – Erős Ferenc – Fábíán Zoltán

Előítéletesség és tekintélyelvűség a fiatalok körében

Bevezetés

A nemzeti kereteket meghaladó integrációra törekvő fejlett ipari országokban fel erősödtek az elzárkózás párti, idegengyűlölő ideológiák, és a társadalmi feszültségek neorasszista indulatok formájában is felszínre törtek. Nyugat-Európában egyidőben a Berlini Fal leomlásával a növekvő mértékű gazdasági és politikai menekültáradat elvezetett a bevándorlási politika megszigorításának felvetéséhez. A multikulturális társadalom eszménye és a társadalmi feszültségekkel terhes valóság közötti díszkrepanciát Németország és ezen belül az egykori NDK példája is jól szemlélteti; a kilencvenes évek elején egyszerre elszaporodó idegenellenes akciókat egyes városokban a polgárok többsége csendes közönnyel szemlélte. Ugyanakkor a német társadalom tekintélyes hányada hatalmas utcai szolidaritási gyűléseken állt ki a rasszizmus és a neofasizmus újabb megnyilvánulásaival szemben.

Az „új jobboldal” megerősödése azonban nem a kelet-európai államszocialista rendszerek összeomlásával vette kezdetét, hanem már a hetvenes évek végétől megfigyelhető volt Nyugat-Európában. Újszerűsége abból fakadt, hogy két olyan fejleményre reflektált, amely a II. világháború utáni időszakban figyelhető meg Nyugat-Európában. Ezek (1) a bevándorlók, a menekültek nagy tömegének megjelenése, és ennek nyomán a multikulturális társadalom kiépülése, és (2) a nemzetállami kereteken túllépő gazdasági és politikai tendenciák, különösen az állami szuverenitás egy részének